

DE BERGPAS VAN ONTHEEMDEN

Titel: De bergpas van ontheemden

Auteur: Guram Odisharia

Vertaling: Artchil Djavakhadze

Redactie: Tineke en Hans Hagen

Uitgever Nederland:

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.jouwboek.nl

ISBN: 9789493299283

NUR: 302

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Guram Odisharia

DE BERGPAS VAN ONTHEEMDEN

Essay

Over de Abchazische oorlog en de Sakeni-Tsjuberi hel zal vast nog veel meer geschreven worden, alles zal op een goudschaal worden gewogen, naamloze gebeurtenissen zullen hun naam krijgen ... Maar dat zal morgen zijn, vandaag gaat het gemartelde Georgië gebukt onder een ondraaglijke pijn. Het belangrijkste is nu om deze zware tijd van extreme ontberingen vast te leggen met de moed van de ziel, het woord van de waarheid, liefde, ridderlijkheid en wijsheid. Vanuit deze overtuiging heb ik dit essay geschreven.

Guram Odisharia

De bergpas van ontheemden¹

“... Mijn God, de bergpas begon veel eerder dan dat ik er voet op zette. En hoeveel eeuwen duurt het al dat ik en mijn kinderen, mijn ouders, mijn familieleden, mensen die mij dierbaar zijn, dood en levend, en zelfs degenen die nog niet zijn geboren, ons voortbewegen, we lopen allemaal samen over deze bergpas, wandelend in stilte. Het sneeuwt en het vriest...

Hoe moe het lichaam ook is en hoe verzwakt de ziel, alsof het kloppen van het hart is verdwenen, we lopen en lopen nog steeds koppig en trouw, het einde is nog niet in zicht... God, help alle ontheemden, bescherm alle behoeftigen, onze Vader, heilige God, ons geloof...” - Zo sprak ik met God op 2 oktober, waarschijnlijk in de meest verschrikkelijke nacht op het hoogste punt van de Sakeni-Tsjuberi bergpas. In die nacht stierven een aantal mensen voor mijn ogen en in mijn armen, hun ziel vloog weg als een vogel.

Ik verlaat het huis van mijn voorouders in het dorp Matsjara op de avond van 27 september. Ik rijd met mijn moeder, broer en een vriend in mijn oude ‘Volga²’. Mijn vrouw en dochter Salome zijn al in Tbilisi, dus dat geeft enige rust. Eerder die dag was Soechoemi gevallen. Militaire eenheden met allerlei nummers en namen - korpsen en bataljons konden geen doorbraak forceren over de Kodori-brug. Mensen werden gedwongen om de enige weg te volgen die redding kon

---

¹ Mensen die binnen de eigen landsgrenzen op de vlucht zijn, worden ontheemden genoemd.

² ‘Volga’ is een Russisch automerk.

brengen - de weg naar Svanetië. Iedereen herinnert zich de stad Gagra³. Ontheemden hebben haast, de een zit in een auto, de ander gaat te voet... Ook zijn er die te paard naar de bergen gaan. Zoals ik zei - iedereen herinnert zich Gagra heel goed. En niet alleen Gagra. Een rij soldaten loopt niet richting de pas, maar naar Mercheuli. De BMP's⁴ vol met soldaten, rijden voorbij.

Een majestueuze zonnige herfstdag, voor mij de "chocoladedag". Zo noemde ik zulke dagen aan zee, wanneer de velden vol met gerijpte maïs en met de druivensoort Isabella staan. Kortom, tijd om te oogsten. 's Avonds glinstert de zee in de zonnestralen.

Mijn moeder neemt met tranen in de ogen afscheid van haar huis en tuin. Het is maar goed dat je vader niet meer leeft, zegt ze tegen mij en mijn broer.

De oude accu verzamelt zijn laatste krachten en wonder boven wonder start de auto.

Ik heb haast, ik moet mijn vrienden inhalen - ze moeten me benzine geven, ik heb te weinig. Ik laat een vrouwelijk familielid achter bij de burens, die staan klaar om te vertrekken - ze hebben een plaats over in de auto. Het verhaal van deze vrouw deed me er echter bijna spijt van krijgen - ze ging niet mee met de burens, ze ging te voet.

We steken de brug over de rivier de Matsjara over en slaan rechtsaf. Er is amper plaats voor vervoer op de weg, het zit

---

³ Gagra is een stad in Abchazië (een deelgebied van Georgië).

⁴ BMP is het Russische infanteriegevechtsvoertuig.

helemaal vast. Twee BMP's - infanteriegevechtsvoertuigen piepen voor mijn auto. Soldaten zitten op alle mogelijke plaatsen op de militaire voertuigen. Hun gezichtsuitdrukkingen zijn ondoordringend, hun ogen staan strak. Als ik ze wil inhalen, beginnen plotseling van de andere kant krijgers in zwarte uniformen met machinegeweren te schieten vanuit een militaire terreinwagen met open dak.

Kogels vliegen over ons heen en over de BMP. Ik rem hard af.

“Ga terug...” - schreeuwen de krijgers in zwarte uniformen tegen de chauffeurs van de BMP's - “Ga terug, anders schieten we jullie dood! Wie gaf jullie het bevel om de stad te verlaten!”

Op de een of andere manier slaag ik erin om tussen de reeds geparkeerde BMP's en de militaire terreinwagen heen te glippen. Ook dat is een kleine redding - zeg ik met mijn hart.

Drie dagen voor de val van Soechoemi - 24 september - was ik jarig. Voor zo lang ik me kan herinneren, bereidde mijn moeder op mijn verjaardag altijd een haan, stak een kaars aan en bad tot God voor mijn gezondheid. Ik had twee oudere broers die stierven toen ik een kind was, en mijn ouders waren bang dat mij ook iets zou overkomen, en helaas was ik nog vaak ziek ook. Die dag werd Soechoemi steeds vaker gebombardeerd. Er werden hevige gevechten gevoerd op tien kilometer van ons vandaan. Het was mijn enige verjaardag waar mijn moeder niet aan had gedacht. Ze was de hele nacht met angst in haar ogen opgebleven. Ikzelf begon er ook niet over, omdat ik die dag nooit leuk had gevonden. Alleen mijn broer had aan die dag gedacht. Mijn moeder hilde bittere tranen - hoe had ze dit kunnen vergeten. Ik stelde haar gerust, het is nu niet het moment om een verjaardag te vieren, zoals anders op 24

september, wie weet hoeveel mensen er op deze dag sneuvelen, zei ik... Die ochtend ontploften een aantal bommen in de buurt van ons huis, waarbij een buurman om het leven kwam die voor zijn poort stond. De explosiegolf deed de ramen van de eerste verdieping van ons huis sneuvelen. Bomscherven beschadigden de muren. Een aantal kanonnen die in het dorp Matsjara gestationeerd zijn, denderden bijna ononderbroken langs. Matsjara schoot en ze schoten op Matsjara... Ongeveer twintig mensen zitten in de kelder van ons huis - burens, vrienden en familieleden die Soechoemi hebben verlaten. De kelder van het ouderlijk huis heeft muren tot een meter dik. Papa was 70 toen hij begon met de bouw van dit nieuwe huis. De bouw duurde vijf jaar. Als laatste is op de vloer van het prachtig gebouwde huis vernis aangebracht zodat we voortaan in een mooi huis konden wonen. De volgende dag, bij zonsopgang, stierf hij aan een hartaanval. Het was op 26 november 1990. Drie dagen later, toen de vernis was opgedroogd en de kamers goed waren geventileerd, zetten we zijn stoffelijk overschot in de hal. Zo bracht hij zijn laatste nachten door in het huis dat hij had gebouwd. Mijn vader was militair officier en de laatste jaren gaf hij colleges over burgerbescherming. Hij ging uit van een mogelijke Sovjet-Amerikaanse oorlog, hij zei dat dat onvermijdelijk was. Mijn vader was bang voor een nucleaire oorlog, daarom plaatste hij metalen constructies in de muren van de kelder, bezuinigde niet op cement, plaatste luchtfilters in het plafond en de leidingen in de muren. Toen ik hem vroeg waar dat voor was, zei hij: "Als de atoombom ontploft, weet ik dat het huis zal instorten en de voordeur zal dichtslaan, hierdoor kunnen we dan toch lucht inademen." Ik vertelde dit verhaal vroeger als een anekdote aan mijn vrienden, niet wetend dat...

Ondanks de Georgisch-Abchazische spanningen had mijn vader veel Abchazische vrienden waardoor hij zich de mogelijkheid van een oorlog in Abchazië niet eens kon voorstellen, zoals ik al zei - hij was alleen bang voor een Sovjet-Amerikaanse oorlog.

Nu weer terug naar 24 september. We zitten in de kelder van het ouderlijk huis, mannen en vrouwen, jong en oud, en ook een wiegenkind. De wieg wordt heen en weer geschommeld, Soechoemi wordt gebombardeerd, de Georgische artillerie houdt ook niet op, soms vliegt een straaljager over. De oude mensen herinneren zich mijn vader nog, zegenen hem: "Niko's kelder heeft ons gered, als de oorlog voorbij is, zullen we naar zijn graf gaan, hem bedanken en dan in zijn naam een grote tafel dekken in Matsjara.

Ik heb een slecht voorgevoel, maar ik kan het met niemand delen.

Moeder haalt een drieliterpot met wijn van Isabella-druiven tevoorschijn die mijn vader twee maanden voor zijn dood heeft bereid.

Iedereen krijgt een glaasje.

Zo neemt mijn vader die dag met zijn wijn afscheid van ons, alsof hij ons een zegen voor onderweg meegeeft (toen mysterieus voor ons). Wie weet wanneer ik zijn graf zal zien... Wie weet wie er nu in zijn huis woont...

Het ziet er zielig uit, een verslagen leger.